

TÜRKİYE'NİN ZEHİRLİ BİTKİLERİ

Ders 6

**ZEHİRLİ
MANTARLAR**

(Devam)

II – GİROMİTRİN İCERENLER :

--Yapılarını mono metil hidrazin (MMH) olusturur.

--Isıya karsı labildir.

--Zehirli olmasına rağmen özellikle bazı Avrupa ülkelerinde yenen bir mantardır. Pişirme esnasında buharlaşarak uzaklasır. Bu durum 10 dakika sürer ve bu sürede buharlarının solunması da zehirlenmeye yol acar.

--Karaciğerde nekroz yapar ve **Gyromitra sendromuna** sebep olur.

---Bulunduğu türler ;

Gyromitra esculenta, G.ambigua, G.gigas dır.

Gyromitra esculenta

“Yalancı Kuzu Göbeği, Kuzu Göbeği Ebesi, Ekşi Memet”

Şapka kızıl kahverenginden koyu kahverengiye değişen renklerde, 5-9 cm uzunluğunda, 5-10 cm çapında ve beyin gibi kıvrımlı bir yapıdadır. Şapka içi boştur. Sap 2-3 cm uzunluğunda ve 1-3 cm çapındadır. Et beyaz, ince ve kırılgandır.

III – MUSKARİN İÇERENLER :

--Kuaterner amonyum yapısında bir bileşiktir.

--Santral sinir sistemine etkilidir.

--Muskarin sendromuna sebep olur.

--Bulunduğu türler ; Inocybe ve Clitocybe türlerindedir.

İlk olarak

---Amanita muscaria' dan elde edilmistir. Toksikolojik önemi fazla değildir.

IV – KOPRİN İÇERENLER :

--Amino asit yapısında bir madde olup alkol ile beraber alındığında disulfiram'a benzer etki ile "asetaldehid dehidrogenazi" bloke ederek KOPRİNUS SENDROMU'na sebep olur.

"Mürekkep mantarı"

Coprinus atramentarius

İstanbul, İç Anadolu, Orta ve Doğu Karadeniz

V – İBOTENİK ASİT VE MUSİMOL İÇERENLER :

-Halusinojenik etkili olup bu da *Amanita muscaria* ve *A.pantherina*'dan elde edilmistir.

--Mantarda sadece ibotenik asit bulunur, bu madde kurutma esnasında musimole dönüşür.

--Her ikisi de santral sinir sistemine etkilidir.

--**Pantherina sendromuna** neden olurlar.

VI – PSİLOSİBİN VE PSİLOSİN İÇERENLER :

--Yapısında indol halkası bulunur.

--*Psilocybe mexicana* 'dan izole edilmiştir.

--Santral sinir sistemine etkilidir.
LSD benzeri halusinasyonlara yol acar.

--**Psilosibin sendromuna**
sebepler olur.

Psilocybe mexicana

VII – ORELLİN VE ORELLANİN İÇERENLER :

-- Piridin N-oksit yapıdadırlar.

--*Cortinarius türü mantarlarda bulunur.*

--*Bunlar*

C.orellanus ve C.orellanoides' dir.

--*Böbrekler üzerine etki ederek glomerüler filtrasyonu azaltırlar ve **Orellanus sendromu**'na sebep olurlar.*

VIII – GASTROİNTESTİNAL ZEHİR İÇERENLER :

--İyi tanımlanamayan fakat gastrointestinal kanalda irritasyon yapan zehirleri içerirler.

--Bunlar Bufotenin içeren *Amanita citrina* ile Kserokomik ve Variegatik asitleri içeren *Boletus satanas* ve diğer farklı türde mantarlar ile bunların etken maddeleridir.

Boletus satanas

Amanita citrina

FARMAKOLOJİK AÇIDAN MANTAR ZEHİRLENMELERİNİN SINIFLANDIRILMASI

Zehirli mantarların yenmesi ile toksik semptomların ortaya çıkması arasında geçen zamana LATENT DEVRE denir ve latent devre prognozla yakından ilgilidir.

Bu süre kısa ise tablo hafif ve tehlikesiz, uzun ise tablo ağır ve tehlikelidir.

Buna göre mantar zehirlenmeleri ikiye ayrılır:

- 1 – Geç belirti gösteren mantar zehirlenmeleri**
- 2 – Erken belirti gösteren mantar zehirlenmeleri**

1-Geç Belirti Gösteren Mantar Zehirlenmeleri:

- Yendikten sonra 6-24 saat sonra bazen de daha geç bir sürede belirtiler ortaya çıkar.
- Zehirli bileşikler özellikle karaciğer ve böbrekler üzerinde etkili olur.
- Çoğu zaman ölümlle sonuçlanır.
- Hastanın kısa sürede hastaneye kaldırılıp tedavi edilmesi gerekir.
- Bu grupta aşağıdaki zehirlenme tipleri incelenir:

i-Phalloides Sendromu

ii-Gyromitra Sendromu

iii-Orellanus Sendromu

2-Erken belirti gösteren mantar zehirlenmeleri:

-Belirtiler mantar yendikten 2-3 saat sonra ortaya çıkar.

-Ölüm oranı çok düşüktür.

-Mide lavajı ve semptomatik tedavi ile hasta kısa sürede iyileşir.

-Bu gruptaki zehirlenmeler sonucu görülen ölümler zehirlenen kişinin başka bir hastalığı ya da zayıf bünyesi nedeniyle görülür.

-Aşağıdaki zehirlenme tipleri bu gruba girer:

1.Coprinus sendromu

2.Gastrointestinal sendrom

3.Muskarin sendromu

4.Panterina sendromu

5.Psilosibin sendromu

MANTAR ZEHİRLENMELERİNDE TANI:

-Ortamda tüketilen mantar ya da mantarın herhangi bir parçası varsa direkt bu örnekler eğer bu mümkün değilse fotoğrafı çekilip ilgili birimlere gösterilmelidir.

-Hastanın kusmuğundan örnek alınması sporlar üzerinden teşhise katkı sağlayabilir.

-Hastadan ya da çevresindekilerden zehirlenme ile ilgili aşağıdaki bilgiler alınmalıdır:

1-Ne miktarda mantar yendi?

2-Mantar ne şekilde tüketildi? (çiğ, pişirilmiş..??)

3-Mantar nereden temin edildi? (doğadan, internet üzerinden, pazardan..)

4-Mantar ne zaman, ne kadar süre önce tüketildi?

5-Aynı mantarı tüketen başka kimse var mı?

6-Mantar ile hazırlanan yemek yenilmişse, bu yemek kaç çeşit mantar ile hazırlandı?
(Toksik etkileri birbirini kamufle edebilir. Bu da teşhisi zorlaştırabilir..)

7-Hastane öncesi hastaya ne gibi müdahaleler yapıldı? Hastaya ne verildi?

8-Hastanın düzenli olarak kullandığı ilaçlar var mı? Varsa bunlar nedir?

9-Mantar ile beraber alkol kullanıldı mı?

MANTAR ZEHİRLENMELERİNDEN KORUNMA

- 1.Kültür mantarı olmayan mantarlar asla çiğ veya pişmiş olarak tüketilmemelidir.
- 2.Doğadan mantarların tüketilmesi eğer hobi olarak yapılacaksa deneyimli bir mikolojistten destek alınmalıdır.
- 3.Yenilebilir mantarları tanımladığını ifade eden herhangi bir bilgiye güvenilmemelidir.
- 4.Yenilebilir mantarlar ve toksik mantarlar beraber aynı ortamda yetişebilirler. Bu durumda profesyonel mantar toplayıcıları bile yanılabilir.

5.Mantarlarla ilgili olarak halk arasında yaygın olan söylentilere asla itibar edilmemelidir.

6.Marketlerden alınan kültür mantarları da eğer hasar görmüş ambalaj içindeyse ya da bozulmuş, çürümüşse toksik kabul edilip tüketilmemelidir.

7.Mantar toksinlerinin geç aktive olması sonucunda gecikmiş toksisite gelişebileceği unutulmamalıdır.

8.Mantarların alerji ve anafilaksiye neden olabileceği unutulmamalıdır. Eğer bir mantar ilk kez yeniyorsa fazla tüketilmemelidir.

9.Alkole birlikte fazla mantar tüketilmemelidir.

10.Ciddi sağlık sorunları yaratan mantarların teşhisinde kolaylık sağlayacak tanı yöntemleri ve mantarlarla zehirlenme konusunda halk aydınlatılmalı, mantarların makroskopik özellikleri ile ayırım yapılamayacağı anlatılmalıdır.

11.Yabani mantarların pazarlarda satıldığı ÷lkemizde mantar satışının denetlenmesi için tedbir alınmalıdır.

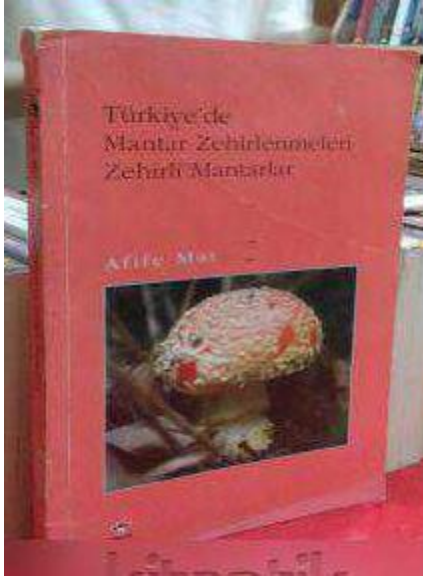
12. Bir mantar farklı bölgelerde farklı Őekillerde isimlendirilir, o nedenle halk arasındaki isimleri ile zehirli olup olmadığına karar verilmemelidir.

13. Mantar piŐirildikten sonra bekletmeden tüketilmelidir.

Mantar yiyen bir kişide zehirlenme belirtilerinin görülmesi halinde en yakın sağlık kuruluşuna başvurulmalıdır.

Zehirlenmeler konusunda 114 numaralı Ulusal Zehir Danışma Merkezi'nden (UZEM) bilgi alınabilir.

KAYNAKLAR

TÜRKİYE'DE MANTAR ZEHİRLENMELERİ ZEHİRLİ MANTARLAR, AFİFE MAT (1998)

YARDAN, T., AKDEMİR, H. U., BAYDIN, A., NURAL, M. S., ECEMİŞ, Ö., & Selim, G. E. N. Ç. (2009). Mantar zehirlenmesine bağlı gelişen akut pankreatit: Olgu sunumu. *Fırat Tıp Dergisi*, 14(4), 300-303.

TOKA, B., EMİNLER, A. T., USLAN, M. İ., KÖKSAL, A. Ş., & PARLAK, E. (2016). Mantar Zehirlenmeleri. *Güncel Gastroenteroloji*, Aralık, 20(4), 478-483.

Mısırlıoğlu, E. D., & Bülbül, S. H. (2009). Mantar Zehirlenmeleri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(3), 281-284.

Mantar Zehirlenmeleri

Türker YARDAN*, Arif Onur EDEN**, Ahmet BAYDIN*, Bora ARSLAN**, Kubilay VURAL***

- ✓ Mantarlar doğada yaygın olarak bulunurlar. Bazı toksik mantar türlerinin tüketilmesi ciddi zehirlenmeye neden olabilir. Mantarlar çoğunlukla iyi seyirli ve gastrointestinal bulguların ön planda olduğu zehirlenme tablosuna neden olurlar. Mantarın türüne bağlı farklı klinik sonuçlara neden olan bu zehirlenmelerde, amatoxinin gurublu mantarlar yüksek ölüml oranına sahip olmaları nedeniyle önem taşır. Mantar türleri ve ortaya çıkan klinik sorunların bilinmesi uygun tedavi planının oluşturulmasına olumlu katkı sağlar. Ülkemizde bölgesel özellik göstermekle birlikte, doğadan toplanan yabani mantarların tüketimi önemli bir sorundur. Bu nedenle mantar satışının yeterli kontrolü ve toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi bu tip zehirlenmelere bağlı ölümleri azaltabilir. Bu yazıda mantar zehirlenmelerinin genel özellikleri, tipleri, güncel tedavi yaklaşımları ve mantar zehirlenmelerinde alınabilecek tedbirler değerlendirilmiştir.
Anahtar kelimeler: Acil servis, mantar zehirlenmesi, karaciğer yetmezliği

Mantar Zehirlenmeleri

[Mushroom Poisonings]

ÖZET

Mantar zehirlenmeleri mortalitesi yüksek zehirlenmelerdedir. Zehirli mantarlar genellikle ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde ortaya çıkarlar ve zehirlenmeleri bu dönemlerde daha fazla görülür. En iyi tedavi halkın bilinçlendirilmesidir.

SUMMARY

Mushroom poisonings are intoxications with high mortality. Toxic wild mushrooms usually grow up in spring and autumn and the intoxications of these mushrooms occur mostly in these seasons. Best treatment is to make the public conscious of this problem.

Emine Dibek Mısırlıoğlu,
Selda Hızal Bülbül

Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları AD, Kırıkkale, Türkiye

Anahtar Kelimeler: Mantar zehirlenmesi, çocuk, tedavi.

Key words: Mushroom poisoning, child, treatment.

Sorumlu yazarı

Corresponding author:
Emine Dibek Mısırlıoğlu,
Basın cad. 63/23, 06120 Basınlar,
Ankara, Türkiye
edibekm@yahoo.com